

ХУУЛЬ ТОГТООМЖИЙН ХЭРЭГЦЭЭ, ШААРДЛАГЫГ УРЬДЧИЛАН ТАНДАН СУДЛАХ СУДАЛГААНЫ ТАЙЛАН¹

Засгийн газрын тусгай сангийн тухай

Ерөнхий мэдээлэл:

Засгийн газрын тусгай сангийн (“ЗГТС”) тухай хуулийг 2006 оны 6 дугаар сарын 29-ний өдөр баталсан бөгөөд батлагдсан цагаас хойш нийт 52 удаа нэмэлт, өөрчлөлт орсон байна. Засгийн газрын тодорхой чиг үүрэг, зорилтыг санхүүжүүлэх зорилгоор улсын нэгдсэн төсвөөс төвлөрүүлсэн хөрөнгө, түүнчлэн уг арга хэмжээнд зориулан олгосон хандив, буцалтгүй тусламжийн орлогыг Засгийн газрын тусгай сан /цаашид “Тусгай сан” гэх/ гэх ба ЗГТС тухай хуулиар өнөөдрийн байдлаар нийт 29 тусгай сан байна. Эдгээрээс 10 сангийн үйл ажиллагааг тусдаа хуулиар зохицуулж байна.

Тусгай сангуудын үйл ажиллагааг санхүүжүүлэх зорилгоор 2018 онд 3.2 их наяд төгрөгийн төсөв батлагдаж байсан бол 2019 онд 3.6 их наяд төгрөг болж, даруй 400 тэрбум төгрөгөөр нэмэгдсэн байна. Үүнд: Ирээдүйн өв сан болон Төсвийн тогтворжуулалтын санд төвлөрөх орлогыг оруулж тооцоогүй болно/

Сангийн яамнаас Жижиг, дунд үйлдвэрийг хөгжүүлэх сан, Тариаланг дэмжих сан, Мал хамгаалах сан, Хөдөлмөр эрхлэлтийг дэмжих сан, Боловсролын зээлийн сан, болон Гэмт хэргийн хохирогчдод нөхөн төлбөр олгох сан, Авто замын сангуудын санхүүгийн үйл ажиллагаанд хяналт шалгалт² хийсэн ба бусад 22 Засгийн газрын тусгай сангуудын үйл ажиллагааг өмнөх онуудад хийгдсэн шалгалтын тайлан, төсвийн гүйцэтгэл зэрэгт үндэслэн судалсан.

Дээрх шалгалт, судалгааны үр дүнд үндэслэн эдгээр болон бусад тусгай сангийн үр ашигтай байдлыг нэмэгдүүлэх, зөрчил дутагдлыг арилгах, ил тод хариуцлагатай байдлыг нэмэгдүүлэх зорилгоор хуулийн зохицуулалтыг боловсронгуй болгох хэрэгцээ, шаардлага байгаа юм.

Иймд Хууль тогтоомжийн тухай хуулийн 25 дугаар зүйлийн 25.1.1-д тухайн хуулийн нийт заалтын 50-ас дээш хувьд нь нэмэлт, өөрчлөлт орсон бол хуулийн шинэчилсэн найруулгын төсөл боловсруулна гэж заасны дагуу ЗГТС тухай хуулийн шинэчилсэн найруулгын төслийн хэрэгцээ, шаардлагыг Хууль тогтоомжийн хэрэгцээ, шаардлагыг урьдчилан тандах судлах аргачлал (цаашид “Аргачлал” гэх)-ын 2.1-д заасан үе шатын дагуу хийж гүйцэтгэлээ.

НЭГ. АСУУДАЛД ДҮН ШИНЖИЛГЭЭ ХИЙСЭН ТУХАЙ

1.1. Асуудлын мөн чанар, цар хүрээ:

¹ Судалгааг Монгол Улсын Засгийн газрын 2016 оны 59 дүгээр тогтоолоор баталсан “Хууль тогтоомжийн хэрэгцээ, шаардлагыг урьдчилан тандан судлах аргачлал”-ын дагуу боловсруулав.

² Дэлгэрэнгүй тайланг <https://mof.gov.mn/article/entry/tailan-delgerengui> үзнэ үү.

Засгийн газрын тусгай сангуудад хийсэн шалгалт, судалгааны үр дүнг товч дурдвал:

Зээл, татаас, урамшуулал олгодог тусгай сангууд:

Зээл, татаас, урамшуулал олгодог Засгийн газрын 5 тусгай сан байна. Үүнд: Жижиг дунд үйлдвэрлэлийг хөгжүүлэх сан (“ЖДҮХС”), Тариаланг дэмжих сан (“ТДС”), Мал хамгаалах сан (“МХС”), Хөдөлмөр эрхлэлтийг дэмжих сан (“ХЭДС”) болон Боловсролын зээлийн сан (“БЗС”).

1. ЖДҮХС

ЖДҮХС-ийн үйл ажиллагааны үндсэн чиглэл нь иргэд, аж ахуйн нэгжид хөнгөлөлттэй зээл олгох, аж ахуйн нэгжүүдийг жижиг, дунд үйлдвэр эрхлэгчээр бүртгэх зэрэг юм. Шалгалтаар илэрсэн зөрчил, дутагдлыг товч дурдвал:

- Хөнгөлөлттэй зээлийг зориулалтын бусаар ашиглаж байхад хяналт тавьж ажиллаагүй;
- Шүүхийн шийдвэр гарсан, хугацаа хэтэрсэн өр төлбөрийг барагдуулах чиглэлээр ажилладаггүй, улсын төсөвт төлөх ёстой зээлийг төлж барагдуулдаггүй;
- Зээл олгох аж ахуйн нэгж, зээлийн хэмжээ, түүний хүүг сайдын тушаал, сонгон шалгаруулах хороогоор тогтоож олон нийтийн хяналтгүй олгодог, мөн журам зөрчиж, сонгон шалгаруулалтгүй хөнгөлөлттэй зээлийг олгосон;
- Хугацаа хэтэрсэн өр, төлбөрийг барагдуулах, эргэн төлөлтийг сайжруулах талаар авсан арга хэмжээ хангалтгүй бөгөөд хяналт, хариуцлагын тогтолцоо сул байна.

2. Тариаланг дэмжих сан:

Тариаланг дэмжих сангаас 2005-2018 оны хооронд нийт 585.3 тэрбум төгрөгийн үндсэн дэмжлэг, 157.4 тэрбум төгрөгийн урамшууллыг тариалан эрхлэгч иргэд, хуулийн этгээдэд олгосон байна. Тус сангийн 2018 оны 9 дүгээр сарын 31-ний өдрийн тайлангаар нийт өглөг 141.1 тэрбум төгрөг, авлага 131.9 тэрбум төгрөг байгаагаас хугацаа хэтэрсэн найдваргүй зээлийн үлдэгдэл 72.1 тэрбум төгрөг буюу нийт авлагын 56 хувийг эзэлж байна.

Тариаланг дэмжих сан нь тариалан эрхлэгч иргэд, аж ахуйн нэгжид үндсэн дэмжлэг буюу хүнсний буудай, үрийн буудай, шатахуун, тоног төхөөрөмж, ургамал хамгааллын бодис, жимс, жимсгэнийн суулгац зэргийг хүүгүй зээлдүүлдэг бөгөөд жил бүр тус сан болон гурилын үйлдвэрүүдэд буудай тушаасан иргэд, аж ахуйн нэгжид буудайн урамшуулал олгох ажлыг эрхлэн явуулдаг байна.

Сангийн яамнаас хийсэн санхүүгийн шалгалтын тайлангаас үзэхэд тус сангийн дэмжлэг үзүүлэх болон урамшуулал олгох үйл ажиллагаандаа баримталж байгаа журам, дүрэм нь тодорхойгүй эсхүл хүчингүй болсон, зээлийн эргэн төлөлт

маш муу, зээлийн барьцаа хөрөнгийн бүртгэл, хугацаа хэтэрсэн өр төлбөрийн барагдуулалт хангалтгүй, буудайн урамшууллыг хуурамч материал бүрдүүлэн авдаг, худалдан авах ажиллагааны хууль, дүрмийг баримтлан ажилладаггүй зэрэг олон тооны зөрчил, дутагдал илэрч, үйл ажиллагааны өндөр эрсдэлтэй гэж дүгнэгдсэн байна³.

Эндээс үзэхэд Тариаланг дэмжих сан нь олон жилийн хугацаанд үр ашиггүй, оновчгүй байдлаар ажилласаар ирсэн байх бөгөөд үйл ажиллагааг сайжруулж, шинэчлэн зохион байгуулах зорилгоор холбогдох хууль тогтоомжийн зохицуулалтад өөрчлөлт оруулах зайлшгүй шаардлагатай байна.

Тус сангийн эрхэлж буй үйл ажиллагааны төрөл, хэлбэрийг судлан үзэхэд хүүгүй зээл олгож буй үйл ажиллагааг ижил төрлийн үйл ажиллагаа явуулдаг ЖДҮХС-д шилжүүлж, тариаланчдад урамшуулал олгох үйл ажиллагааг салбарын яаманд шилжүүлэх байдлаар сангийн одоогийн гаргаж буй үр ашиггүй зардлыг бууруулж, хяналт, хариуцлагын тогтолцоог сайжруулах боломжтой байна.

3. Мал хамгаалах сан:

Мал хамгаалах санд улсын төсвөөс 2016-2018 оны хооронд нийт 131.5 тэрбум төгрөгийн санхүүжилтийг олгож, мал аж ахуйн үйлдвэрлэл эрхлэгчдэд техник, технологийн болон эргэлтийн хөрөнгийн дэмжлэгийн зээл, мал амьтнаар олгох хөнгөлөлттэй зээл, тоног төхөөрөмжийн лизингийн үйлчилгээ үзүүлэхээс гадна ноос, ноолуур, арьс, ширний урамшууллыг малчид, иргэдэд олгох үйл ажиллагааг эрхэлсэн байна.

Тус сангийн санхүүгийн үйл ажиллагаанд хийсэн шалгалтаар нийт 29.9 тэрбум төгрөгийн зөрчил илэрсэн байна. Мал хамгаалах сангаас зээлийн журам боловсруулж мөрдөөгүй, зарим аж ахуйн нэгж, байгууллага, иргэдэд зээлийг дахин давтан олгодог, авсан зээлээ төлөөгүй байхад дахин зээл олгосноос гадна зээл олгох үйл ажиллагааны хяналт сул, баримт бичгийн бүрдүүлэлт хангалтгүй зэрэг зөрчлүүд илэрсэн байна⁴.

Эндээс үзэхэд мал хамгаалах сан нь олон жилийн хугацаанд үр ашиггүй, оновчгүй байдлаар ажилласаар ирсэн байх бөгөөд үйл ажиллагааг сайжруулж, шинэчлэн зохион байгуулах зорилгоор холбогдох хууль тогтоомжийн зохицуулалтад өөрчлөлт оруулах шаардлагатай байна.

Тус сангийн эрхэлж буй үйл ажиллагааны төрөл, хэлбэрийг судлан үзэхэд зээл олгож буй үйл ажиллагааг ижил төрлийн үйл ажиллагаа явуулдаг ЖДҮХС-нд шилжүүлж, урамшуулал олгох үйл ажиллагааг салбарын яаманд шилжүүлэх

3

https://mof.gov.mn/exp/ckfinder/userfiles/files/%D0%A8%D0%B0%D0%BB%D0%B3%D0%B0%D0%BB%D1%82%D1%8B%D0%BD_%D1%82%D0%B0%D0%B9%D0%BB%D0%B0%D0%BD-%D0%A2%D0%AD%D0%94%D0%A1.pdf

4

https://mof.gov.mn/exp/ckfinder/userfiles/files/%D0%A8%D0%B0%D0%BB%D0%B3%D0%B0%D0%BB%D1%82%D1%8B%D0%BD_%D1%82%D0%B0%D0%B9%D0%BB%D0%B0%D0%BD-%D0%9C%D0%A5%D0%A1.pdf

байдлаар сангийн одоогийн гаргаж буй үр ашиггүй зардлыг бууруулж, хяналт, хариуцлагын тогтолцоог сайжруулах боломжтой байна.

4. Хөдөлмөр эрхлэлтийг дэмжих сан:

Тус сан нь өөрийн орлогоороо зарлагаа нөхөх зарчмаар ажиллаж байна. Сангийн гол орлого нь гадаадаас Монгол Улсад ажиллаж байгаа иргэдийн ажлын байрны төлбөрийн орлого бөгөөд, зарлага нь улсын болон орон нутгийн төсөвт ачаалал үүсгэхгүйгээр ажилгүй болон зорилтот бүлгийн иргэдийн хөдөлмөр эрхлэлтийг дэмжих, тэднийг байнгын болон түр ажлын байраар хангахад дэмжлэг үзүүлэхэд зориулагддаг Засгийн газрын тусгай сан бөгөөд хөдөлмөр эрхлэлтийг нэмэгдүүлэх олон төрлийн үйлчилгээ, арга хэмжээ, хөтөлбөрүүдийг санхүүжүүлж байна.

Тус сан нь 2012-2018 оны хооронд нийт 375.3 тэрбум төгрөгийг зарцуулснаас иргэдэд олгох жижиг зээлд 102.4 тэрбум төгрөг, хөдөлмөр эрхлэлтийг дэмжих үйлчилгээ, арга хэмжээнд 159.9 тэрбум төгрөг, сум хөгжүүлэх санд 60.0 тэрбум төгрөг, Мэргэжлийн боловсрол, сургалтыг дэмжих санд 21.3 тэрбум төгрөгийг тус тус хуваарилжээ. Тус сангийн авлага 2017 оны жилийн эцсийн тайлангаар 111.6 тэрбум төгрөг байна⁵.

Уг сангаас олгож буй зээлүүд нь арилжааны банкаар дамжин олгогдож байгаа боловч, зорилтот бүлэгтээ очих хүртэл банкинд хадгалагддаг тул сонгогдсон арилжааны банкууд эх үүсвэрийг зориулалт бусаар ашиглах өндөр эрсдэлтэй байна. Түүнчлэн, тус сангаас олгох жижиг зээлийн дээд хэмжээ болон хөтөлбөрүүдийг Хөдөлмөр эрхлэлтийг дэмжих үндэсний зөвлөлөөс батлан мөрдүүлж байгаа нь эрсдэлтэй байгаа тул Засгийн газраас зээлийн хэмжээ, хөтөлбөрийг баталдаг байх зохицуулалтыг холбогдох хуульд оруулах шаардлагатай байна.

5. Боловсролын зээлийн сан:

Боловсролын зээлийн сан болон суралцагч, захиалагчийн хоорондын гэрээнд суралцагч үүргээ хэрэгжүүлээгүй тохиолдолд хүлээлгэх хариуцлага тодорхой бус байгаа нь төлбөр эргэн төлөгдөхгүй удаашрахад нөлөөлж байна. Түүнчлэн сургалтын зээл авч буй иргэдийн сургуулийн дипломыг нь зээлийн барьцаа болгон авч байгаа нь зээлийн барьцаа хөрөнгийн шаардлага хангахгүй, нийт зээлийн эргэн төлөлт хангалтгүй байх үндсэн нөхцөл болж байна. Иймд цаашид оюутны сургалтын зээлийн барьцаа хөрөнгө, эргэн төлөлтийн хөшүүргийг оновчтой болгох зохицуулалтыг тусгах шаардлагатай байна.

---

⁵

https://mof.gov.mn/exp/ckfinder/userfiles/files/3_%20%D0%A8%D0%B0%D0%BB%D0%B3%D0%B0%D0%BB%D1%82%D1%8B%D0%BD%20%D1%82%D0%B0%D0%B9%D0%BB%D0%B0%D0%BD-%D0%A5%D0%AD%D0%94%D0%A1.pdf

Эдгээр сангуудын зээл, санхүүгийн дэмжлэг хугацаандаа эргэн төлөгддөггүй, хугацаа хэтэрсэн өр, авлага үүссэн нийтлэг зөрчил дутагдал сангуудад хийсэн санхүүгийн үйл ажиллагааны шалгалтын хүрээнд илэрсэн⁶. Үүнээс гадна дээрх сангуудаар дамжуулан олгосон зээлийн мэдээллийг судлан үзэхэд, хоорондоо уялдаа холбоо муутай ажилладгаас үүдэн зарим аж ахуйн нэгжүүдэд өөр өөр сангаас давхардуулан зээл олгосон зөрчил илэрсэн. Иймд үйл ажиллагааны давхардлыг арилгах, үргүй зардлыг бууруулах, хяналт хариуцлагын тогтолцоог сайжруулах зорилгоор ТДС, МХС-г татан буулгаж, хөрөнгийн эх үүсвэр, өмнө үүссэн өр, авлагыг нь одоогийн ЖДҮХС-д шилжүүлж, үйл ажиллагааг сайжруулан, нэгтгэх байдлаар зохион байгуулах нь зүйтэй байна.

Үйл ажиллагаа явуулдаггүй, эсхүл тусдаа сан байх шаардлагагүй тусгай сангууд:

Дээр дурьдсан сангуудаас гадна үйл ажиллагаа огт явуулж байгаагүй, цаашид ашиглах шаардлагагүй болсон эсхүл тусдаа сан байх шаардлагагүй, төсвийн ерөнхийлөн захирагчийн төсөвт хөтөлбөр хэлбэрээр суулган санхүүжүүлэх боломжтой дараах тусгай сангууд байна. Үүнд:

1. *Үйлдвэрлэлийг хөгжүүлэх сан*: Үйл ажиллагаа явуулж эхлээгүй бөгөөд ЖДҮХС-тай зарим үйл ажиллагааны хувьд давхардаж байна. Хүнд үйлдвэрлэлийг хөгжүүлэх томоохон төсөл хөтөлбөрүүдийг улсын төсвийн хөрөнгө оруулалтын жагсаалтад тусгах замаар шийдэх боломжтой тул тусдаа сан байх шаардлагагүй.

2. *Олон улсын хамтын ажиллагааны сан*: Тус сангийн өнгөрсөн 3 жилийн гүйцэтгэлээс харахад зарцуулалтын 80 орчим хувийг гадаад албан томилолт, бичиг хэрэг, урамшуулал, болон бэлэг дурсгалын зардал эзэлж байна. Тусдаа сан байх шаардлагагүй бөгөөд, төсвийн ерөнхийлөн захирагчийн багцад шаардлагатай зардлуудыг тусгах замаар санхүүжүүлэх боломжтой. Төсвийн тухай хуулийн 47 дугаар зүйлд Төсвийн захирагч “Төрийн болон орон нутгийн өмчит бус этгээдээс авсан хандив, тусламж”-ийг төсөл, арга хэмжээнд зарцуулж болно гэж заасан. Иймд хандивын орлогыг заавал сан үүсгэхгүйгээр төсөл, арга хэмжээнд зарцуулах боломжтой.

3. *Монгол судлалыг дэмжих сан*: Тус сангийн зарлагын гүйцэтгэл 2018 онд 504 сая төгрөг байсан бол 2019 оны төсөвт 852 сая төгрөгийг тусгаад байна. Тус сангийн зарлагын гүйцэтгэлээс харахад БСШУС-ын сайдын багцад хамаарах соёл, урлагийг дэмжих сан болон олон улсад Монгол улсыг сурталчлан таниулах төсөл хөтөлбөртэй үйл ажиллагаа, зориулалт, зарцуулалтын хувьд давхцаж байна. Тусдаа сан байх шаардлагагүй бөгөөд, төсвийн ерөнхийлөн захирагчийн багцад шаардлагатай зардлуудыг тусгах замаар санхүүжүүлэх боломжтой.

6

https://mof.gov.mn/exp/ckfinder/userfiles/files/4_%20%D0%A8%D0%B0%D0%BB%D0%B3%D0%B0%D0%BB%D1%82%D1%8B%D0%BD%20%D1%82%D0%B0%D0%B9%D0%BB%D0%B0%D0%BD-%D0%91%D0%97%D0%A1.pdf

4. *Ирээдүйн тэтгээрийн нөөц сан*: Монголбанкны эзэмшилд байгаа ипотекийн зээлийн хөрөнгийг зардлаар хааж, хариу төлбөргүй шилжүүлэхээр заасан нь Монголбанкны алдагдлыг нэмэгдүүлж, олон улсын санхүүгийн байгууллагуудтай хэрэгжүүлж байгаа хөтөлбөрт заасан нөхцлүүдтэй зөрчилдөж байна. Түүнчлэн Монголбанкны алдагдлаар дамжин Засгийн газрын өрийн тогтвортой байдлыг хангахад сөрөг нөлөө үзүүлнэ.

5. *Эрсдэлийн сан*: Төсвийн орлого, зарлагыг тогтворжуулах оновчтой хэрэгсэл биш бөгөөд төсвийн тогтворжуулалтын сантай үүрэг, зорилго нь давхцаж байгаа, өмнө нь ашиглаж байгаагүй.

6. *Засгийн газрын өрийн баталгааны сан*: Өрийн удирдлагын тухай хуулиар Засгийн газрын өрийн баталгаатай холбоотой зардлыг төсвийн төсөлд тусгаж, санхүүжүүлэх тул тусдаа сан байх шаардлагагүй. Засгийн газрын өрийн баталгааны шимтгэлийн орлого нь үүрэг гүйцэтгэх шаардлага гарсан үед эрсдэлийг даах хэмжээнд байж чадахгүй байна.

7. *Агаарын бохирдлын эсрэг сан*: Үйл ажиллагаа явуулаагүй. 2019 оны төсөвт тусдаа агентлаг байхаар тусгагдсан тул сан байх шаардлагагүй болсон. Агаарын бохирдлын эсрэг авч хэрэгжүүлэх бүхий л арга хэмжээ, төсөв хөтөлбөрийн зардлыг шинээр байгуулагдах агентлагаар дамжуулан нэгдсэн зохион байгуулалтад оруулах тул санг татан буулгах шаардлагатай байна.

Дээр дурдсан шалгалт, судалгааны үр дүнгээс дүгнэхэд шийдвэрлэх шаардлагатай асуудлын мөн чанар, цар хүрээ нь дараах байдалтай байна:

1. Үйл ажиллагаа, үндсэн чиг үүрэг давхцал бүхий Мал хамгаалах сан, Тариаланг дэмжих сан болон Жижиг, дунд үйлдвэрийг хөгжүүлэх сангийн үйл ажиллагааг нэгтгэн, зохион байгуулах;
2. Үйл ажиллагаанд нь зөрчил илэрсэн зарим тусгай сангийн үйл ажиллагааг сайжруулах (Боловсролын зээлийн сан, Улсын авто замын сан болон Хөдөлмөр эрхлэлтийг дэмжих сан);
3. Үйл ажиллагаа явуулдаггүй, эсхүл заавал тусгай сан хэлбэрээр үйл ажиллагаа явуулах шаардлагагүй бөгөөд төсвийн ерөнхийлөн захирагчийн багцад хөтөлбөр хэлбэрээр тусган хэрэгжүүлэх боломжтой сангуудыг хаах буюу татан буулгах.

1.2. Эрх, хууль ёсны ашиг сонирхол нь хөндөгдөж байгаа этгээд:

Эрх ашиг нь хөндөгдөх бүлэг		Нөлөөлж буй хэлбэр
1	Иргэд, аж ахуйн нэгж	Зээл, татаас, урамшуулал олгодог Засгийн газрын тусгай сангуудын үйл ажиллагаа ил тод бус, зохион байгуулалт муутай, үр ашиггүй, хяналт сул байгаа, мөн чанар хүртээмж хангалтгүй байгаа нь тэдгээрээс зээл тусламж, урамшуулал болон үйлчилгээ

		<p>авах хүсэлтэй иргэд, аж ахуйн нэгжийн эрх ашигт сөргөөр нөлөөлж байна.</p> <p>Иймд тухайн чиг үүрэг бүхий тусгай сангуудыг нэгтгэн зохион байгуулж, үйл ажиллагааг сайжруулснаар тэдгээр иргэдийн хууль ёсны ашиг сонирхлыг хамгаалах нөхцөл сайжирна.</p>
2	Төр, төрийн албан хаагчид	<p>Тусгай сангуудын үйл ажиллагаа хангалтгүй, хөнгөлөлттэй зээлийн эргэн төлөлт хяналтгүй байгаа нь улсын төсвийн сахилга батыг бууруулж, тусгай сангуудын нийгэм, эдийн засагт үр нөлөө үзүүлэх зорилгод үйлчилж чадахгүй байна.</p> <p>Мөн эрх зүйн зохицуулалтын оновчтой бус байдлын улмаас ашиг сонирхлын зөрчил үүсэх нөхцөлийг бүрдүүлж байна.</p> <p>Иймд нэгдсэн төсвийн нийт зарлагын 30 орчим хувийг эзэлж байгаа Засгийн газрын тусгай сангуудын үйл ажиллагааг цэгцэлж, оновчтой зохион байгуулснаар төсвийн сахилга батыг нэмэгдүүлж, тусгай сангуудын эдийн засаг, нийгэмд үзүүлэх үр нөлөөг дээшлүүлэх ба ашиг сонирхлын зөрчлөөс сэргийлнэ гэж үзэж байна.</p>

1.3. Асуудал үүссэн шалтгаан, нөхцөл

Засгийн газрын тусгай сангуудад хийсэн шалгалт, судалгаанаас үзэхэд дараах нийтлэг шалтгаан, нөхцөл харагдаж байна:

- Зарим сангуудын үйл ажиллагаа, чиг үүрэг давхцалтай, эсхүл үйл ажиллагаа явуулдаггүй, чиг үүргийг нь төсвийн ерөнхийлөн захирагчийн багцад тусган хэрэгжүүлэх боломжтой сангуудыг байгуулсан;

- Төсвийн хөрөнгөөс зээл, тусламж авсан, батлан даалт гаргуулсан, санхүүгийн дэмжлэг авсан этгээдүүдийн талаарх мэдээлэл, сонгон шалгаруулах журам ил тод биш, зээлийн санхүүжилтийн хяналт сул, хугацаа хэтэрсэн авлагыг барагдуулах арга хэмжээг авдаггүй, зохицуулалт тодорхой бус, ашиг сонирхлын зөрчил үүсэх эрсдэлтэй байна.

Үүнээс дүгнэхэд тусгай сангуудын төрлийг оновчтой тодорхойлж, зохион байгуулалтыг сайжруулах замаар Засгийн газрын тусгай сангийн тухай хуулийг цаашид боловсронгуй болгох шаардлагатай гэж үзэж байна.

ХОЁР. АСУУДЛЫГ ШИЙДВЭРЛЭХ ЗОРИЛГО

Иймд Аргачлалын 4-т заасны дагуу асуудлыг шийдвэрлэх зорилгыг дараах байдлаар тодорхойлж байна.

Дээр дурдсан асуудлуудыг шийдвэрлэх зорилго нь зээл, тусламж, урамшуулал олгодог сангуудыг нэгтгэн зохион байгуулж, иргэд, хуулийн этгээдэд хүртээмжтэй, үйл ажиллагаа нь ил тод, хяналттай байдлыг нэмэгдүүлэх замаар практикт үүсэж буй асуудлуудыг шийдвэрлэх, зарим сангуудын зохицуулалтыг боловсронгуй болгож үйл ажиллагааг нь сайжруулах, үйл ажиллагаа явуулдаггүй бөгөөд заавал тусгай сан байх шаардлагагүй сангуудыг татан буулгах, давхардлыг арилгах, төсвийн хөрөнгийг хэмнэх, хөрөнгийн ашиглалтыг сайжруулах, мөн тусгай сангуудын эдийн засаг, нийгэмд үзүүлэх үр нөлөөг дээшлүүлэхэд оршино.

ГУРАВ. АСУУДЛЫГ ЗОХИЦУУЛАХ ХУВИЛБАРУУД, ТЭДГЭЭРИЙН ЭЭРЭГ, СӨРӨГ ТАЛЫГ ХАРЬЦУУЛСАН БАЙДАЛ

Асуудлыг шийдвэрлэх боломжтой хувилбаруудыг тогтоож, Аргачлалын 5-д заасны дагуу зорилгод хүрэх байдал буюу хоёрдугаар хэсэгт заасан зорилгыг хангаж чадах эсэх, зардал, үр өгөөжийн харьцаа буюу хувилбарыг хэрэгжүүлэхтэй холбоотой гарах зардал, үзүүлэх эерэг өөрчлөлтийг харьцуулан судалж дараах дүгнэлтийг гаргалаа.

	Хувилбар	Зорилгод хүрэх байдал	Зардал, үр өгөөжийн харьцаа	Үр дүн
1	Тэг хувилбар (ямар нэгэн арга хэмжээ авахгүй, одоогийн байдал хэвээр байх)	Өнөөгийн тулгамдаад буй бэрхшээл хэвээр үргэлжлэх бөгөөд хөрөнгийн ашиглалт, хяналтыг сайжруулах, төсвийн хэмнэлт, нийгэм, эдийн засагт түлхэц үзүүлэх зорилгод хүрэх боломжгүй.	Нэмэлт зардал гарахгүй ч сөрөг үр дагавар улам бүр нэмэгдэнэ	Үр дүн сөрөг
2	Хэвлэл мэдээллийн хэрэгслээр ухуулга, сурталчилгаа хийх	Нийтэд чиглэсэн ухуулга, сурталчилгааг олон нийтийн хэвлэл мэдээллийн хэрэгслээр явуулах, сонсгол, хэлэлцүүлэг зохион байгуулах, олон нийтийн цахим сүлжээ ашиглах, гарын авлага, мэдээллийн хуудас гаргах зэрэг нь сангуудыг нэгтгэх, үйл ажиллагааг сайжруулах, заримыг татан буулгах	Тодорхой хэмжээний зардал гарна. Асуудлыг үүсгэж буй гол шалтгааныг арилгахад нөлөөлж, сөрөг үр дагаварыг бууруулж чадахгүй.	Үр дүн сөрөг

		асуудлыг шийдвэрлэхгүй тул энэ хувилбар зорилгод хүрэх арга болж чадахгүй юм.		
3	Зах зээлийн эдийн засгийн хэрэгслүүдийг ашиглан төрөөс зохицуулалт хийх	Зах зээлийн механизмаар буюу татвар, хураамжийн бодлого, лиценз зөвшөөрөл болон квот зэргээр хязгаарлалт тогтоох зэрэг зах зээлийн эдийн засагт нөлөөлөхүйц арга хэмжээ авч хэрэгжүүлэх нь төслийн хувьд тохиромжгүй юм.	Тодорхой хэмжээний зардал гарна. Асуудлыг үүсгэж буй шалтгаан, нөхцөлийг арилгаж, сөрөг үр дагаврыг бууруулж чадахгүй.	Үр дүнд хүрэхгүй
4	Төрөөс санхүүгийн интервенц хийх	Зорилгод хүрэхгүй.	Тодорхой хэмжээний зардал гарна.	Үр дүнд хүрэхгүй
5	Төрийн бус байгууллага, хувийн хэвшлээр тодорхой чиг үүрэг гүйцэтгүүлэх	Төрөөс гүйцэтгэх тодорхой чиг үүргийг буюу зээл, тусламж олгох үйл ажиллагааг гуравдагч этгээд буюу төрийн бус байгууллага, хувийн хэвшлээр гэрээний үндсэн дээр гүйцэтгүүлэх боломжтой.	Тодорхой хэмжээний зардал гарна. Асуудлыг үүсгэж байгаа шалтгааныг арилгахад цогцоор нөлөөлж, сөрөг үр дагаврыг бүрэн бууруулж чадахгүй. Мөн хуульд өөрчлөлт оруулах шаардлагатай болно.	Татан буулгах сангуудын хувьд үр дүнд хүрэхгүй.
6	Захиргааны шийдвэр гаргах	Нэгтгэх сангуудын хувьд боловч үр дүнд төдийлөн ахиц гаргаж чадахгүй. БЗС, ХЭДС, Улсын авто замын сангуудын хувьд үйл ажиллагааг нь сайжруулах зорилгоор холбогдох журмыг боловсронгуй болгосноор оролцогч талуудын хариуцлагыг нэмэгдүүлэх, хяналт сайжрах боломж бүрдэнэ. Харин зарим сангуудыг татан буулгах, нэгтгэх зохион байгуулах шийдвэр нь зөвхөн Улсын Их хурлын бүрэн эрхэд хамаарах тул захиргааны акт, захиргааны хэм хэмжээ тогтоосон актаар шийдвэрлэх эрх зүйн боломжгүй юм.	Асуудлыг үүсгэж байгаа шалтгааныг арилгахад цогцоор нөлөөлж, сөрөг үр дагаврыг бүрэн бууруулж чадахгүй.	Нэгтгэн зохион байгуулах болон татан буулгах сангуудын хувьд үр дүнд хүрэхгүй

7	Хууль тогтоомжийн төсөл боловсруулах	Зээл урамшуулал олгодог сангууд болон татан буулгах сангуудын үйл ажиллагаанд тулгамдаад байгаа бэрхшээл, асуудлыг шийдвэрлэх бөгөөд зорилгод хүрэх боломжтой.	Зардал гарах боловч энэ нь асуудлуудыг шийдвэрлэхэд чухал нөлөө үзүүлнэ.	Үр дүнтэй
---	--------------------------------------	--	--	-----------

Хэвлэл, мэдээллийн хэрэгслээр ухуулга, сурталчилгаа хийх замаар иргэд, олон нийтийг мэдээллээр хангах, зах зээлийн эдийн засгийн хэрэгслүүдийг ашиглан төрөөс зохицуулалт хийх, эсхүл төрөөс санхүүгийн интервенц хийх, захиргааны шийдвэр гаргаснаар тухайн асуудлыг үүсгэж байгаа гол шалтгааныг шийдвэрлэж, дэвшүүлсэн зорилгод хүрэх боломжгүй байна.

Иймд асуудлын мөн чанар, цар хүрээ болон Хууль тогтоомжийн тухай хуулийн 25 дугаар зүйлийн 25.1.1-д заасны дагуу хуулийн нийт зүйл, заалтын талаас илүү хувьд нэмэлт, өөрчлөлт орж байсныг харгалзан ЗГТС тухай хуулийн шинэчлэсэн найруулгын төсөл хэлбэрээр хуулийн төслийг боловсруулах нь зүйтэй гэж үзэж байна.

Уг шинэчилсэн найруулгын төсөл боловсруулахтай уялдуулан Өрийн удирдлагын тухай хууль, Төсвийн тухай хууль, Үйлдвэрлэлийг дэмжих тухай хууль, Агаарын бохирдлын төлбөрийн тухай хууль, Тариалангийн тухай хууль, Жижиг, дунд үйлдвэрийн тухай хууль, Агаарын тухай хууль зэрэгт нэмэлт, өөрчлөлт оруулж, одоо хүчин төгөлдөр үйлчилж буй ЗГТС тухай хууль, Ирээдүйн тэтгэврийн нөөц сангийн тухай хуулийг хүчингүй болсонд тооцох, ЗГТС тухай хуулийг дагаж мөрдөх журмын тухай хуулийн төсөл боловсруулах шаардлагатай гэж үзэж байна.

ДӨРӨВ. ЗОХИЦУУЛАЛТЫН ХУВИЛБАРЫН ҮР НӨЛӨӨГ ТАНДАН СУДАЛСАН БАЙДАЛ

Аргачлалын 6-д заасны дагуу өмнөх шатанд сонгон авсан хуулийн шинэчилсэн найруулгын төсөл боловсруулах хувилбарын үр нөлөөг аргачлалд заасны дагуу ерөнхий асуултуудад хариулах замаар дүгнэлтийг нэгтгэн гаргалаа.

Хүний эрх, эдийн засаг, нийгэм, байгаль орчинд үзүүлэх үр нөлөөг шалгуур асуултын дагуу тандсан байдлыг Хүснэгт 1, 2, 3, 4-өөс үзнэ үү.

4.1. Хүний эрхэд үзүүлэх үр нөлөө

Үзүүлэх үр нөлөө	Холбогдох асуулт	Хариулт	Тайлбар
	1.1.Ялгаварлан гадуурхахгүй ба тэгш байх		

1.Хүний эрхийн суурь зарчмуудад нийцэж байгаа эсэх	1.1.1.Ялгаварлан гадуурхахыг хориглох эсэх	☐ Тийм	☐ Үгүй	хамааралгүй
	1.1.2.Ялгаварлан гадуурхсан буюу аль нэг бүлэгт давуу байдал үүсгэх эсэх	☐ Тийм	☒ Үгүй	
	1.1.3.Тодорхой эмзэг бүлгийн нөхцөл байдлыг сайжруулах зорилгоор авч хэрэгжүүлэх арга хэмжээ бол олон улсын болон үндэсний хууль тогтоомжид заасан хүний эрхийн хэм хэмжээтэй нийцэж байгаа эсэх	☐ Тийм	☐ Үгүй	хамааралгүй
	1.2.Оролцоог хангах			
	1.2.1.Зохицуулалтын хувилбарыг сонгохдоо оролцоог хангасан эсэх, ялангуяа эмзэг бүлэг, цөөнхийн оролцох боломжийг бүрдүүлсэн эсэх	☒ Тийм	☐ Үгүй	
	1.2.2.Зохицуулалтыг бий болгосноор эрх, хууль ёсны ашиг сонирхол нь хөндөгдөж байгаа, эсхүл хөндөгдөж болзошгүй иргэдийг тодорхойлсон эсэх	☒ Тийм	☐ Үгүй	
	1.3.Хууль дээдлэх зарчим ба сайн засаглал, хариуцлага			
	1.3.1.Зохицуулалтыг бий болгосноор хүний эрхийг хөхүүлэн дэмжих, хангах, хамгаалах явцад ахиц дэвшил гарах эсэх	☒ Тийм	☐ Үгүй	
	1.3.2.Зохицуулалтын хувилбар нь хүний эрхийн Монгол Улсын олон улсын гэрээ, хүний эрхийг хамгаалах механизмийн талаар НҮБ-аас өгсөн зөвлөмжид нийцэж байгаа эсэх	☒ Тийм	☐ Үгүй	
	1.3.3.Хүний эрхийг зөрчигчдөд хүлээлгэх хариуцлагыг тусгах эсэх	☐ Тийм	☐ Үгүй	хамааралгүй
2.Хүний эрхийг хязгаарласан зохицуулалт агуулсан эсэх	2.1.Зохицуулалт нь хүний эрхийг хязгаарлах тохиолдолд энэ нь хууль ёсны ашиг сонирхолд нийцсэн эсэх	☐ Тийм	☐ Үгүй	хамааралгүй
	2.2.Хязгаарлалт тогтоох нь зайлшгүй эсэх	☐ Тийм	☐ Үгүй	хамааралгүй
3.Эрх агуулагч	3.1.Зохицуулалтын хувилбарт хамаарах бүлгүүд буюу эрх агуулагчдыг тодорхойлсон эсэх	☒ Тийм	☐ Үгүй	
	3.2.Эрх агуулагчдыг эмзэг байдлаар нь ялгаж тодорхойлсон эсэх	☐ Тийм	☒ Үгүй	шаардлагагүй
	3.3.Зохицуулалтын хувилбар нь энэхүү эмзэг бүлгийн нөхцөл байдлыг харгалзан үзэж, тэдний эмзэг байдлыг дээрдүүлэхэд чиглэсэн эсэх	☐ Тийм	☐ Үгүй	хамааралгүй
	3.4.Эрх агуулагчдын, ялангуяа эмзэг бүлгийн ялгаатай хэрэгцээг тооцсон мэдрэмжтэй зохицуулалтыг тусгах эсэх (хөгжлийн бэрхшээлтэй, үндэстний цөөнх, хэлний цөөнх, гагцхүү эдгээрээр хязгаарлахгүй)	☐ Тийм	☐ Үгүй	хамааралгүй
4.Үүрэг хүлээгч	4.1.Үүрэг хүлээгчдийг тодорхойлсон эсэх	☒ Тийм	☐ Үгүй	
5.Жендэрийн эрх тэгш байдлыг хангах тухай хуульд	5.1.Жендэрийн үзэл баримтлалыг тусгасан эсэх	☐ Тийм	☐ Үгүй	хамааралгүй
	5.2.Эрэгтэй, эмэгтэй хүний тэгш эрх, тэгш боломж, тэгш хандлагын баталгааг бүрдүүлэх эсэх	☐ Тийм	☐ Үгүй	хамааралгүй

нийцүүлсэн эсэх				
--------------------	--	--	--	--

4.2.Эдийн засагт үзүүлэх үр нөлөө

Үзүүлэх үр нөлөө	Холбогдох асуулт	Хариулт		Тайлбар
1.Дэлхийн зах зээл дээр өрсөлдөх чадвар	1.1.Дотоодын аж ахуйн нэгж болон гадаадын хөрөнгө оруулалттай аж ахуйн нэгж хоорондын өрсөлдөөнд нөлөө үзүүлэх эсэх	☐ Тийм	☒ Үгүй	
	1.2.Хил дамнасан хөрөнгө оруулалтын шилжилт хөдөлгөөнд нөлөө үзүүлэх эсэх (эдийн засгийн байршил өөрчлөгдөхийг оролцуулан)	☐ Тийм	☒ Үгүй	
	1.3.Дэлхийн зах зээл дээрх таагүй нөлөөллийг монголын зах зээлд орж ирэхээс хамгаалахад нөлөөлж чадах эсэх	☐ Тийм	☒ Үгүй	
	2.1.Хэрэглэгчдийн шийдвэр гаргах боломжийг бууруулах эсэх	☐ Тийм	☒ Үгүй	
2.Дотоодын зах зээлийн өрсөлдөх чадвар болон тогтвортой байдал	2.2.Хязгаарлагдмал өрсөлдөөний улмаас үнийн хөөрөгдлийг бий болгох эсэх	☐ Тийм	☒ Үгүй	
	2.3.Зах зээлд шинээр орж ирж байгаа аж ахуйн нэгжид бэрхшээл, хүндрэл бий болгох эсэх	☐ Тийм	☒ Үгүй	
	2.4.Зах зээлд шинээр монополийг бий болгох эсэх	☐ Тийм	☒ Үгүй	
3.Аж ахуйн нэгжийн үйлдвэрлэлийн болон захиргааны зардал	3.1.Зохицуулалтын хувилбарыг хэрэгжүүлснээр аж ахуйн нэгжид шинээр зардал үүсэх эсэх	☐ Тийм	☒ Үгүй	
	3.2.Санхүүжилтийн эх үүсвэр олж авахад нөлөө үзүүлэх эсэх	☒ Тийм	☐ Үгүй	
	3.3.Зах зээлээс тодорхой бараа бүтээгдэхүүнийг худалдан авахад хүргэх эсэх	☐ Тийм	☒ Үгүй	
	3.4.Бараа бүтээгдэхүүний борлуулалтад ямар нэг хязгаарлалт, эсхүл хориг тавих эсэх	☐ Тийм	☒ Үгүй	
	3.5.Аж ахуйн нэгжийг үйл ажиллагаагаа зогсооход хүргэх эсэх	☐ Тийм	☒ Үгүй	
4.Мэдээлэх үүргийн улмаас үүсч байгаа захиргааны зардлын ачаалал	4.1.Хуулийн этгээдэд захиргааны шинж чанартай нэмэлт зардал (Тухайлбал, мэдээлэх, тайлан гаргах г.м) бий болгох эсэх	☐ Тийм	☒ Үгүй	
5.Өмчлөх эрх	5.1.Өмчлөх эрхийг (үл хөдлөх, хөдлөх эд хөрөнгө, эдийн бус баялаг зэргийг) хөндсөн зохицуулалт бий болох эсэх	☐ Тийм	☒ Үгүй	
	5.2.Өмчлөх эрх олж авах, шилжүүлэх болон хэрэгжүүлэхэд хязгаарлалт бий болгох эсэх	☐ Тийм	☒ Үгүй	

	5.3.Оюуны өмчийн (патент, барааны тэмдэг, зохиогчийн эрх зэрэг) эрхийг хөндсөн зохицуулалт бий болгох эсэх	☐ Тийм	☒ Үгүй	
6.Инноваци болон судалгаа шинжилгээ	6.1.Судалгаа шинжилгээ, нээлт хийх, шинэ бүтээл гаргах асуудлыг дэмжих эсэх	☐ Тийм	☒ Үгүй	
	6.2.Үйлдвэрлэлийн шинэ технологи болон шинэ бүтээгдэхүүн нэвтрүүлэх, дэлгэрүүлэхийг илүү хялбар болгох эсэх	☒ Тийм	☐ Үгүй	
7.Хэрэглэгч болон гэр бүлийн төсөв	7.1.Хэрэглээний үнийн түвшинд нөлөө үзүүлэх эсэх	☐ Тийм	☒ Үгүй	
	7.2.Хэрэглэгчдийн хувьд дотоодын зах зээлийг ашиглах боломж олгох эсэх	☒ Тийм	☐ Үгүй	
	7.3.Хэрэглэгчдийн эрх ашигт нөлөөлөх эсэх	☒ Тийм	☐ Үгүй	ээрэгээр
	7.4.Хувь хүний/гэр бүлийн санхүүгийн байдалд (шууд буюу урт хугацааны туршид) нөлөө үзүүлэх эсэх	☐ Тийм	☒ Үгүй	
8.Тодорхой бүс нутаг, салбарууд	8.1.Тодорхой бүс нутагт буюу тодорхой нэг чиглэлд ажлын байрыг шинээр бий болгох эсэх	☒ Тийм	☐ Үгүй	
	8.2.Тодорхой бүс нутагт буюу тодорхой нэг чиглэлд ажлын байр багасгах чиглэлээр нөлөө үзүүлэх эсэх	☐ Тийм	☒ Үгүй	
	8.3.Жижиг, дунд үйлдвэр, эсхүл аль нэг салбарт нөлөө үзүүлэх эсэх	☒ Тийм	☐ Үгүй	Дэмжлэг болно
9.Төрийн захиргааны байгууллага	9.1.Улсын төсөвт нөлөө үзүүлэх эсэх	☒ Тийм	☐ Үгүй	Төсвийн зардал буурна
	9.2.Шинээр төрийн байгууллага байгуулах, эсхүл төрийн байгууллагад бүтцийн өөрчлөлт хийх шаардлага тавигдах эсэх	☐ Тийм	☒ Үгүй	
	9.3.Төрийн байгууллагад захиргааны шинэ чиг үүрэг бий болгох эсэх	☐ Тийм	☒ Үгүй	
10.Макро эдийн засгийн хүрээнд	10.1.Эдийн засгийн өсөлт болон ажил эрхлэлтийн байдалд нөлөө үзүүлэх эсэх	☒ Тийм	☐ Үгүй	ээрэгээр
	10.2.Хөрөнгө оруулалтын нөхцөлийг сайжруулах, зах зээлийн тогтвортой хөгжлийг дэмжих эсэх	☒ Тийм	☐ Үгүй	
	10.3.Инфляци нэмэгдэх эсэх	☐ Тийм	☒ Үгүй	
11.Олон улсын харилцаа	11.1.Монгол Улсын олон улсын гэрээтэй нийцэж байгаа эсэх	☒ Тийм	☐ Үгүй	

4.3.Нийгэмд үзүүлэх үр нөлөө

Үзүүлэх үр нөлөө	Холбогдох асуулт	Хариулт		Тайлбар
	1.1.Шинээр ажлын байр бий болох эсэх	☒ Тийм	☐ Үгүй	

1.Ажил эрхлэлтийн байдал, хөдөлмөрийн зах зээл	1.2.Шууд болон шууд бусаар ажлын байрны цомхотгол бий болгох эсэх	☒ Тийм	☐ Үгүй	Зарим татан буугдах сангийн ажлын алба тодорхой тооны ажилтнуудтай
	1.3.Тодорхой ажил мэргэжлийн хүмүүс болон хувиараа хөдөлмөр эрхлэгчдэд нөлөө үзүүлэх эсэх	☐ Тийм	☒ Үгүй	
	1.4.Тодорхой насны хүмүүсийн ажил эрхлэлтийн байдалд нөлөөлөх эсэх	☐ Тийм	☒ Үгүй	
2.Ажлын стандарт, хөдөлмөрлөх эрх	2.1.Ажлын чанар, стандартад нөлөөлөх эсэх	☒ Тийм	☐ Үгүй	ээрэг
	2.2.Ажилчдын эрүүл мэнд, хөдөлмөрийн аюулгүй байдалд нөлөөлөх эсэх	☐ Тийм	☒ Үгүй	
	2.3.Ажилчдын эрх, үүрэгт шууд болон шууд бусаар нөлөөлөх эсэх	☐ Тийм	☒ Үгүй	
	2.4.Шинээр ажлын стандарт гаргах эсэх	☐ Тийм	☒ Үгүй	
	2.5.Ажлын байранд технологийн шинэчлэлийг хэрэгжүүлэхтэй холбогдсон өөрчлөлт бий болгох эсэх	☐ Тийм	☒ Үгүй	
3.Нийгмийн тодорхой бүлгийг хамгаалах асуудал	3.1.Шууд болон шууд бусаар тэгш бус байдал үүсгэх эсэх	☐ Тийм	☒ Үгүй	
	3.2.Тодорхой бүлэг болон хүмүүст сөрөг нөлөө үзүүлэх эсэх. Тухайлбал, эмзэг бүлэг, хөгжлийн бэршээлтэй иргэд, ажилгүй иргэд, үндэстний цөөнхөд гэх мэт	☐ Тийм	☒ Үгүй	
	3.3.Гадаадын иргэдэд илэрхий нөлөөлөх эсэх	☐ Тийм	☒ Үгүй	
4.Төрийн удирдлага, сайн засаглал, шүүх эрх мэдэл, хэвлэл мэдээлэл, ёс суртахуун	4.1.Засаглалын харилцаанд оролцогчдод нөлөөлөх эсэх	☐ Тийм	☒ Үгүй	
	4.2.Төрийн байгууллагуудын үүрэг, үйл ажиллагаанд нөлөөлөх эсэх	☐ Тийм	☒ Үгүй	
	4.3.Төрийн захиргааны албан хаагчдын эрх, үүрэг, харилцаанд нөлөөлөх эсэх	☐ Тийм	☒ Үгүй	
	4.4.Иргэдийн шүүхэд хандах, асуудлаа шийдвэрлүүлэх эрхэд нөлөөлөх эсэх	☐ Тийм	☒ Үгүй	
	4.5.Улс төрийн нам, төрийн бус байгууллагын үйл ажиллагаанд нөлөөлөх эсэх	☐ Тийм	☒ Үгүй	
5.Нийтийн эрүүл мэнд,	5.1.Хувь хүн/нийт хүн амын дундаж наслалт, өвчлөлт, нас баралтын байдалд нөлөөлөх эсэх	☐ Тийм	☒ Үгүй	

аюулгүй байдал	5.2.Зохицуулалтын хувилбарын улмаас үүсэх дуу чимээ, агаар, хөрсний чанарын өөрчлөлт хүн амын эрүүл мэндэд сөрөг нөлөө үзүүлэх эсэх	☐ Тийм	☐ + Үгүй	
	5.3.Хүмүүсийн амьдралын хэв маяг (хооллолт, хөдөлгөөн, архи, тамхины хэрэглээ)-т нөлөөлөх эсэх	☐ Тийм	☐ + Үгүй	
6.Нийгмийн хамгаалал, эрүүл мэнд, боловсролын систем	6.1.Нийгмийн үйлчилгээний чанар, хүртээмжид нөлөөлөх эсэх	☐ Тийм	☐ + Үгүй	
	6.2.Ажилчдын боловсрол, шилжилт хөдөлгөөнд нөлөөлөх эсэх	☐ Тийм	☐ + Үгүй	
	6.3.Иргэдийн боловсрол (төрийн болон хувийн хэвшлийн боловсролын байгууллага) олох, мэргэжил эзэмших, давтан сургалтад хамрагдахад сөрөг нөлөө үзүүлэх эсэх	☐ Тийм	☐ + Үгүй	
	6.4.Нийгмийн болон эрүүл мэндийн үйлчилгээ авахад сөрөг нөлөө үзүүлэх эсэх	☐ Тийм	☐ + Үгүй	
	6.5.Их, дээд сургуулиудын үйл ажиллагаа, өөрийн удирдлагад нөлөөлөх эсэх	☐ Тийм	☐ + Үгүй	
7.Гэмт хэрэг, нийгмийн аюулгүй байдал	7.1.Нийгмийн аюулгүй байдал, гэмт хэргийн нөхцөл байдалд нөлөөлөх эсэх	☐ Тийм	☐ + Үгүй	
	7.2.Хуулийг албадан хэрэгжүүлэхэд нөлөөлөх эсэх	☐ Тийм	☐ + Үгүй	
	7.3.Гэмт хэргийн илрүүлэлтэд нөлөө үзүүлэх эсэх	☐ Тийм	☐ + Үгүй	
	7.4.Гэмт хэргийн хохирогчид, гэрчийн эрхэд сөрөг нөлөө үзүүлэх эсэх	☐ Тийм	☐ + Үгүй	
8.Соёл	8.1.Соёлын өвийг хамгаалахад нөлөө үзүүлэх эсэх	☐ Тийм	☐ + Үгүй	
	8.2.Хэл, соёлын ялгаатай байдал бий болгох эсэх, эсхүл уг ялгаатай байдалд нөлөөлөх эсэх	☐ Тийм	☐ + Үгүй	
	8.3.Иргэдийн түүх, соёлоо хамгаалах оролцоонд нөлөөлөх эсэх	☐ Тийм	☐ + Үгүй	

4.4.Байгаль орчинд үзүүлэх үр нөлөө

Үзүүлэх үр нөлөө	Холбогдох асуулт	Хариулт		Тайлбар
1.Агаар	1.1.Зохицуулалтын хувилбарын үр дүнд агаарын бохирдлыг нэмэгдүүлэх эсэх	☐ Тийм	☐ + Үгүй	
2.Зам тээвэр, түлш, эрчим хүч	2.1.Тээврийн хэрэгслийн түлшний хэрэглээг нэмэгдүүлэх/бууруулах эсэх	☐ Тийм	☐ + Үгүй	
	2.2.Эрчим хүчний хэрэглээг нэмэгдүүлэх эсэх	☐ Тийм	☐ + Үгүй	

	2.3.Эрчим хүчний үйлдвэрлэлд нөлөө үзүүлэх эсэх	☐ Тийм	☒ Үгүй	
	2.4.Тээврийн хэрэгслийн агаарын бохирдлыг нэмэгдүүлэх эсэх	☐ Тийм	☒ Үгүй	
3.Ан амьтан, ургамлыг хамгаалах	3.1.Ан амьтны тоо хэмжээг бууруулах эсэх	☐ Тийм	☒ Үгүй	
	3.2.Ховордсон болон нэн ховор амьтан, ургамалд сэргээр нөлөөлөх эсэх	☐ Тийм	☒ Үгүй	
	3.3.Ан амьтдын нүүдэл, суурьшилд сэргээр нөлөөлөх эсэх	☐ Тийм	☒ Үгүй	
	3.4.Тусгай хамгаалалттай газар нутагт сэргээр нөлөөлөх эсэх	☐ Тийм	☒ Үгүй	
4.Усны нөөц	4.1.Газрын дээрх ус болон гүний ус, цэвэр усны нөөцөд сэргээр нөлөөлөх эсэх	☐ Тийм	☒ Үгүй	
	4.2.Усны бохирдлыг нэмэгдүүлэх эсэх	☐ Тийм	☒ Үгүй	
	4.3.Ундны усны чанарт нөлөөлөх эсэх	☐ Тийм	☒ Үгүй	
5.Хөрсний бохирдол	5.1.Хөрсний бохирдолтод нөлөө үзүүлэх эсэх	☐ Тийм	☒ Үгүй	
	5.2.Хөрсийг эвдэх, ашиглагдсан талбайн хэмжээг нэмэгдүүлэх эсэх	☐ Тийм	☒ Үгүй	
6.Газрын ашиглалт	6.1.Ашиглагдаагүй байсан газрыг ашиглах эсэх	☐ Тийм	☒ Үгүй	
	6.2.Газрын зориулалтыг өөрчлөх эсэх	☐ Тийм	☒ Үгүй	
	6.3.Экологийн зориулалтаар хамгаалагдсан газрын зориулалтыг өөрчлөх эсэх	☐ Тийм	☒ Үгүй	
7.Нөхөн сэргээгдэх/нөхөн сэргээгдэхгүй байгалийн баялаг	7.1.Нөхөн сэргээгдэх байгалийн баялгийг өөрөө нөхөн сэргээгдэх чадавхийг нь алдагдуулахгүйгээр зохистой ашиглах эсэх	☐ Тийм	☒ Үгүй	
	7.2.Нөхөн сэргээгдэхгүй байгалийн баялгийн ашиглалт нэмэгдэх эсэх	☐ Тийм	☒ Үгүй	

4.5.Монгол Улсын Үндсэн хууль, Монгол Улсын олон улсын гэрээ, бусад хуультай нийцэж байгаа эсэх.

Монгол Улсын Үндсэн хуулийн Гучин наймдугаар зүйлд Монгол Улсын Засгийн газрын нийтлэг чиг үүрэг, үндсэн бүрэн эрхийг заасан бөгөөд Засгийн газрын тусгай сан нь Засгийн газрын тодорхой чиг үүрэг, зорилтыг санхүүжүүлэх зориулалттай юм. ЗГТС тухай хуулийн шинэчилсэн найруулгын төсөл нь энэхүү чиг үүрэг, бүрэн эрхийг үр ашигтай, шуурхай, ил тод хэрэгжүүлэхэд дэмжлэг болох тул Монгол Улсын Үндсэн хуулийн зарчим болон Монгол Улсын Засгийн газрын тухай хуулийн агуулга, үзэл баримтлалтай нийцэж байна. Засгийн газрын тусгай сангийн үйл ажиллагаа нь дотоодын хууль тогтоомжоор зохицуулагддаг бөгөөд олон улсын гэрээгээр зохицуулагдаггүй байна.

ТАВ. ЗОХИЦУУЛАЛТЫН ХУВИЛБАРУУДЫГ ХАРЬЦУУЛСАН ДҮГНЭЛТ

Аргачлалын 7-д зааснаар хувилбарын эерэг болон сөрөг талуудыг

- Зорилгод хүрэх байдал;
- Зардал, үр өгөөжийн харьцаа;
- Хүний эрх, эдийн засагт, нийгэм, байгаль орчинд үзүүлэх үр нөлөө;
- Хууль тогтоомжтой нийцэж буй эсэх гэсэн шалгуураар дахин нягтлан үзэж дараахь дүгнэлтийг хийлээ.

“Тэг” хувилбар: Энэ хувилбарыг сонгож Засгийн газрын тусгай сангийн асуудлыг шийдвэрлэхгүй орхиж болох боловч энэ нь Засгийн газрын тусгай сангуудын хөрөнгө, эх үүсвэрийн зарцуулалтыг үр ашигтай удирдан зохион байгуулах, хөрөнгийн ашиглалт, бүртгэл хяналтыг сайжруулах, төсвийн хэмнэлт, нийгэм, эдийн засагт түлхэц үзүүлэх зорилгод хүрэх боломжгүй болно.

Хэвлэл мэдээлэл болон бусад арга хэрэгслээр дамжуулан олон нийтийг соён гэгээрүүлэх хувилбар: Нийтэд чиглэсэн ухуулга, сурталчилгааг олон нийтийн хэвлэл мэдээллийн хэрэгслээр явуулах, сонсгол, хэлэлцүүлэг зохион байгуулах, олон нийтийн цахим сүлжээ ашиглах, гарын авлага, мэдээллийн хуудас гаргах зэрэг нь Засгийн газрын тусгай сангуудын чиг үүргийн давхардал, илэрсэн зөрчлийг шийдвэрлэхгүй тул энэ хувилбар зорилгод хүрэх арга болж чадахгүй юм.

Зах зээлийн механизмаар дамжуулан төрөөс зохицуулалт хийх хувилбар: Зах зээлийн механизмаар буюу татвар, хураамжийн бодлого, лиценз зөвшөөрөл болон квот зэргээр хязгаарлалт тогтоох зэрэг зах зээлийн эдийн засагт нөлөөлөхүйц арга хэмжээ авч хэрэгжүүлэх нь Засгийн газрын тусгай сангуудын эх үүсвэрийн ашиглалт, үйл ажиллагаанд зохицуулалт болохгүй тул зорилго биелэгдэхгүй юм.

Төрөөс санхүүгийн интервенц хийх хувилбар: Үйл ажиллагаа, чиг үүрэг давхцалтай сангуудыг нэгтгэх, үйл ажиллагааг сайжруулах, заримыг татан буулгах асуудлыг төрөөс санхүүгийн интервенц хийх хувилбараар шийдвэрлэхгүй тул энэ хувилбарыг сонгох боломжгүй юм.

Төрийн бус байгууллага, хувийн хэвшлээр тодорхой чиг үүрэг гүйцэтгүүлэх хувилбар: Төрөөс гүйцэтгэх тодорхой чиг үүргийг гуравдагч этгээд буюу төрийн бус байгууллага, хувийн хэвшлээр гэрээний үндсэн дээр гүйцэтгүүлж болох боловч асуудлыг үүсгэж байгаа шалтгааныг арилгахад цогцоор нөлөөлж, сөрөг үр дагаврыг бүрэн бууруулж чадахгүй тул энэхүү хувилбар нь тохиромжгүй юм.

Захиргааны шийдвэр гаргах хувилбар: Засгийн газрын тусгай сангийн тухай хуулийн 5 дугаар зүйлийн 5.3 дахь хэсэгт зааснаар тусгай санг хуулиар байгуулна. Иймд зарим сангуудыг татан буулгах, нэгтгэх зохион байгуулах шийдвэр нь зөвхөн Улсын Их хурлын бүрэн эрхэд хамаарах тул захиргааны акт, захиргааны хэм хэмжээ тогтоосон актаар шийдвэрлэх эрх зүйн боломжгүй.

“Хууль тогтоомжийн төсөл боловсруулах” хувилбар: Дээр дурдсанчлан Засгийн газрын тусгай санг хуулиар байгуулах тул түүнийг хаах буюу татан буулгах, нэгтгэн зохион байгуулах асуудлыг хууль тогтоомжийн төсөл боловсруулан цогцоор нь шийдвэрлэх боломжтой.

Нэгтгэн зохион байгуулах болон татан буулгах сангуудын хувьд дурдсан асуудлуудыг хууль боловсруулах замаар шийдвэрлэх боломжтой байна. Хууль тогтоомжийн тухай хуулийн 25 дугаар зүйлийн 25.1.1-д заасны дагуу Засгийн газрын тусгай сангийн тухай хуулийн нийт заалтын 50-аас дээш хувьд нь нэмэлт, өөрчлөлт орсон тул хуулийн шинэчилсэн найруулгын төслийг боловсруулах шаардлагатай.

ЗУРГАА. ОЛОН УЛСЫН БОЛОН БУСАД УЛСЫН ЭРХ ЗҮЙН ЗОХИЦУУЛАЛТЫН ХАРЬЦУУЛСАН СУДАЛГАА

Тусгай санд эх үүсвэр төвлөрүүлэн зөвхөн тодорхой зорилгоор зарцуулах хэлбэрээр төрийн зарим чиг үүргийг хэрэгжүүлэх туршлага олон улсад түгээмэл ба тухайн улс, засгийн газруудын бодлого, үйл ажиллагааны төлөвлөгөө, хөтөлбөрөөр тодорхойлсон зорилтот салбаруудыг хөгжүүлэх, тэдгээрт дэмжлэг үзүүлэх зорилгоор тусгай сангуудын төрлийг тодорхойлон байгуулдаг байна.

Хуулийн төсөл боловсруулах замаар шийдвэрлэх асуудал бол тусгай сан байх шаардлагагүй сангуудыг татан буулгахаас гадна хөнгөлөлттэй зээл, тусламж олгодог сангууд буюу чиг үүргийн давхцалтай Жижиг, дунд үйлдвэрийг хөгжүүлэх сан, Тариаланг дэмжих сан болон Мал хамгаалах санг нэгтгэн зохион байгуулах юм.

Энэ хүрээнд хөнгөлөлттэй зээл, санхүүжилт олгох замаар жижиг, дунд үйлдвэрлэлийг хөгжүүлэх сайн туршлагыг хэрэгжүүлж байгаа улсууд буюу Япон болон Бүгд Найрамдах Солонгос Улс (“БНСУ”)-ын туршлагыг сонгож авлаа.

Япон улсын туршлага:

Жижиг, дунд үйлдвэрлэлийг хөгжүүлэх чиг үүргийг Японы Санхүүгийн корпораци⁷ хэрэгжүүлдэг бөгөөд энэ нь Засгийн газар 100% эзэмшдэг төрийн корпораци байна. 2008 оны 10 дугаар сарын 1-ний өдөр дараах 4 бодлогын санхүүжилтийн институцийг Японы Санхүүгийн корпораци болгон нэгтгэн зохион байгуулсан:

- Үндэсний санхүүжилтийн корпораци (National life finance corporation);
- Хөдөө аж ахуй, ойн аж ахуй, загас агнуурын аж ахуйн санхүүжилтийн корпораци (Agriculture, Forestry and Fisheries Finance Corporation);

---

⁷ <https://www.ifc.go.jp/n/english/>

- Жижиг, дунд үйлдвэрийг хөгжүүлэх Японы санхүүжилтийн корпораци (Japan Finance Corporation for Small and Medium Enterprises);
- Олон улсын хамтын ажиллагааны Японы банкны Олон улсын санхүүгийн үйл ажиллагаа (The International Financial Operations of the Japan Bank for International Cooperation).

Энэхүү корпораци 495 санхүүгийн байгууллагатай бизнесийн хамтын ажиллагаатай ба нийт Жижиг, дунд үйлдвэрлэлийн санхүүжилтийн 4.2%-ийг бүрдүүлдэг байна. Корпорацийн үйл ажиллагааг Японы Санхүүгийн Корпорацийн тухай хууль (the Japan Finance Corporation Act)-иар зохицуулагддаг.

Корпорацийн үйл ажиллагааны цар хүрээ дараах 3 хэсэгт хуваагддаг байна⁸:

1. Бичил бизнес ба хувь хүмүүсийн хэлтэс: энэхүү хэлтэс гарааны бизнес болон жижиг бизнес эрхлэгчдэд зээл олгох, хувь хүмүүст боловсролын зээл өгөх ажиллагааг хариуцдаг,
2. Газар тариалан, ой болон загас агнуурын аж ахуй, хүнсний бизнесийн хэлтэс: энэ хэлтэс эдгээр салбарт үйл ажиллагаа эрхэлж байгаа хуулийн этгээд, хувь хүмүүсийг дэмжиж, дотоодын Газар тариалан, ой болон загас агнуурын аж ахуйг хөгжүүлэх, хүнсний чанарыг дээшлүүлэхэд хувь нэмэр оруулдаг,
3. Жижиг, дунд үйлдвэрлэлийн хэлтэс: энэ хэлтэс зээл олгох, зээлийн даатгалын үйлчилгээ үзүүлэх замаар Японы эдийн засгийн гол тоглогч болох жижиг, дунд үйлдвэрлэлийг хөгжүүлэхэд хувь нэмэр оруулдаг.

Газар тариалан, ой, загас агнуурын аж ахуй болон жижиг, дунд үйлдвэрлэлд зориулсан зээл, санхүүжилтийг Японы Санхүүгийн корпорациас шууд, эсхүл эрх олгосон банкаар дамжуулан олгодог ба зээлийн хэмжээ, хүү, хугацааг 3 жил тутам Японы Жижиг, дунд үйлдвэрлэлийн агентлагаас шинэчлэн баталдаг байна. Зээлийн хүсэлт, сонгон шалгаруулалт, зээлийн хяналтыг цахим хэлбэрээр хөтлөн явуулдаг бөгөөд тодорхой мэдээллийг олон нийтэд нээлттэй байлгадаг.

Эдгээр салбарыг дэмжих бодлого хэрэгжүүлэгч Японы Санхүүгийн корпорацийн бүтэц, үйл ажиллагааны дэлгэрэнгүй мэдээллийг Хавсралт 1-ээс харна уу.

БНСУ-ын туршлага:

Жижиг, дунд үйлдвэрлэлийг өргөн хүрээтэй тодорхойлсон⁹ бөгөөд электрон тоног төхөөрөмж, хувцас, тавилга, савхи, цаас, тамхи, хүнс, эмийн зэрэг 24 салбарын үйлдвэрлэл, уул уурхай, барилга, газар тариалан, ой, загас агнуур, худалдаа үйлчилгээ, тээвэр, хаягдал усны боловсруулалт, засвар, эрүүл мэнд, зочид буудал, санхүү, боловсролын үйлчилгээ зэрэг олон салбарыг хамардаг.

⁸ <https://www.ifc.go.jp/n/english/operations.html>

⁹ <http://www.kosmes.or.kr/sbc/SH/EHP/SHEHP024M0.do>

Эдгээр салбарт үйл ажиллагаа явуулж байгаа аж ахуйн нэгжийг дэмжих зорилготой Жижиг, дунд бизнесийн корпораци¹⁰ ажилладаг. Тус корпорациас шууд болон банк, санхүүгийн байгууллагаар дамжуулан санхүүжилт олгодог байна.

БНСУ-ын Жижиг, дунд үйлдвэрлэлийг хөгжүүлэх, дэмжих бүтэц¹¹, үйл ажиллагааны дэлгэрэнгүй мэдээллийг Хавсралт 2-оос харна уу.

Дээрхээс дүгнэхэд Жижиг, дунд үйлдвэрлэлийг хөгжүүлэх салбарт газар тариалан, хөдөө аж ахуйн салбарыг Япон болон БНСУ аль аль нь багтаан тооцдог ба нэгдсэн нэг бүтцээр хөнгөлөлттэй зээл олгон үйл ажиллагаанд нь дэмжлэг үзүүлдэг байна. Иймд хөнгөлөлттэй зээл олгодог сангууд болох ЖДҮХС, МХС болон ТДС-аас давхардуулан зээл авахаас сэргийлэх, үйл ажиллагааг нь оновчтой болгох зорилгоор нэгдсэн зохион байгуулалтад оруулах нь зүйтэй байна.

Энэхүү хөнгөлөлттэй зээл олгодог сангийн ажлын албаны бүтцийг төлөвлөхдөө Японы Санхүүгийн корпорацийн туршлагыг харгалзан үзэж, хэрэгжүүлэх чиг үүргийг тодорхой болгож, нээлттэй ил тод байдлыг хангах зорилгоор цахимжуулан, олон нийтэд тогтмол мэдээлж байх нь зүйтэй.

ДОЛОО. ЗӨВЛӨМЖ

ЗГТС тухай хуульд холбогдох нэмэлт, өөрчлөлтийг тусгахдаа шинэчилсэн найруулгын төсөл боловсруулж, батлан гаргах хувилбарыг сонгох нь хууль тогтоомжид нийцсэн, хамгийн үр дүнтэй гэж үзэж байна.

Тус хуулиар дараахь асуудлыг нарийвчлан зохицуулах шаардлагатай:

- Үйл ажиллагаа, чиг үүрэг давхцалтай сангуудыг нэгтгэн зохион байгуулах, үйл ажиллагааны хяналт, үр нөлөөг сайжруулах;
- Үйл ажиллагаа явуулдаггүй сангуудыг татан буулгаж, Засгийн газрын тусгай сангуудын төрлийг оновчтой тодорхойлон, нээлттэй ил тод болгох, хяналтын тогтолцоог сайжруулах.

“Хууль тогтоомжийн төсөл боловсруулах” хувилбарыг зохицуулалтын бусад хувилбартай хамтатган хэрэгжүүлэх нь үр дүнгүй бөгөөд уг хувилбарыг дангаар нь хэрэгжүүлэх бүрэн боломжтой.

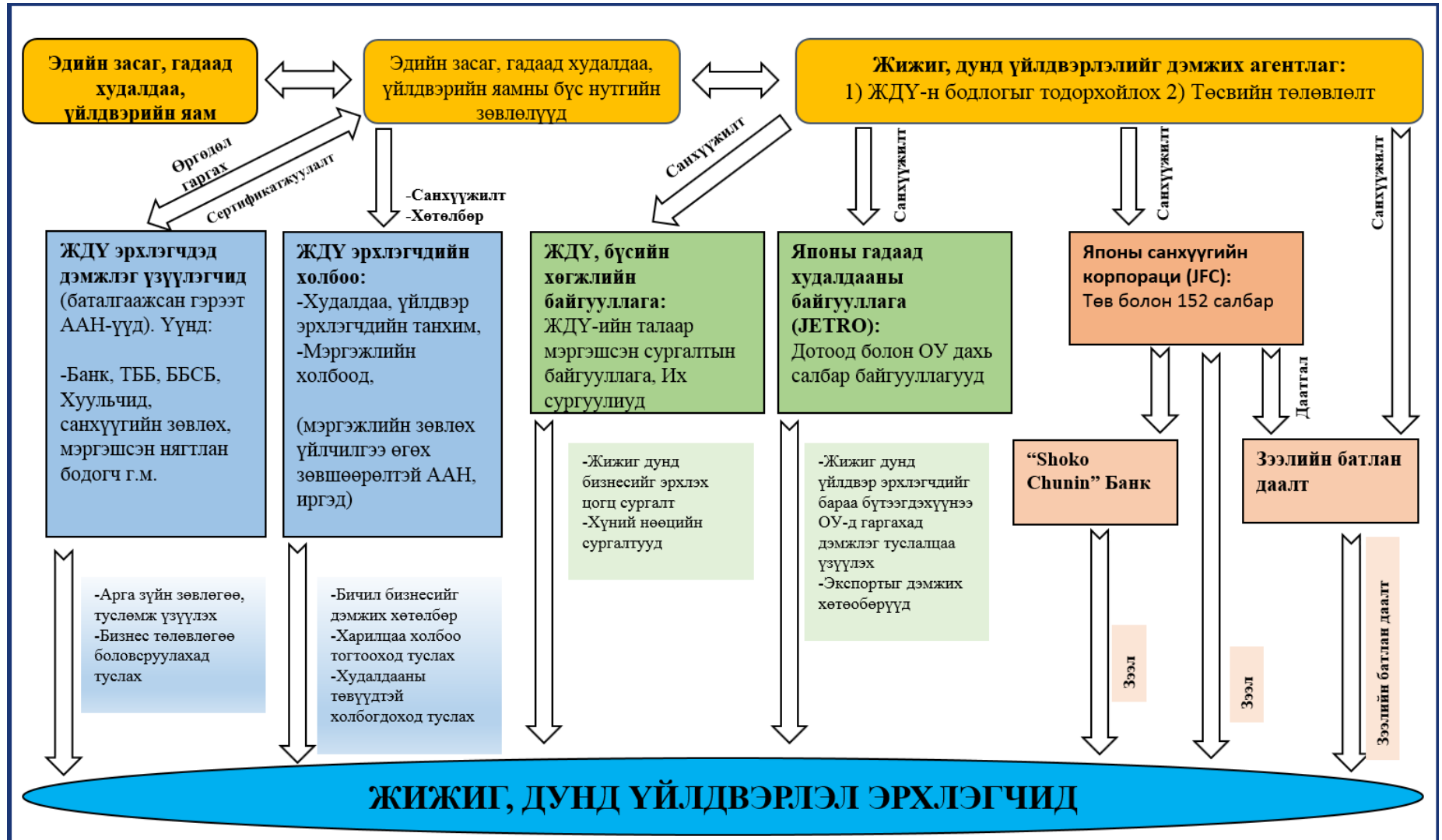
САНГИЙН ЯАМ

_____оо_____

¹⁰ <https://www.mss.go.kr/site/eng/01/10106010000002017111504.jsp>

¹¹ https://www.unescap.org/sites/default/files/Panel%202-2.%20KODIT_Mr.%20Jong-goo%20Lee.pdf

Хавсралт 1. Япон улсын туршлага

Япон улсын туршлага /Зээлийн нөхцөл/

№	Зээлийн төрөл	Тусгай нөхцөл	Хэмжээ /сая иен/	Барьцаа хөрөнгө	Хүү %	Хугацаа /жил/
1	Шинэ бизнесийн зээл	Шинээр бизнес эхлүүлж байгаа, эмэгтэйчүүд, 30-аас доош насны залуучууд, 55-аас дээш насны иргэд, бизнесийн батлагдсан шинэ санаа	600-720	Шаардана	6.35, 4.40, 0.40	7, 10, 15, 20
2	Компанийн өрсөлдөх чадварыг сайжруулах зээл	Бөөний болон жижиглэн худалдаа, үйлдвэрлэл, үйлчилгээ явуулдаг ААН-үүдэд хүчин чадлаа нэмэгдүүлэх, шинэчлэл хийхэд зориулж олгоно.	720	Шаардана	3.60, 0.40	7,15
3	Эрчим хүч, байгаль орчны зээл	Байгаль орчны бохирдлыг бууруулах, эрчим хүчний хэмнэлтийг бий болгох зорилготой ААН-д олгоно.	720	Шаардана	3.60, 0.40	7,20
4	Эрсдэлээс хамгаалах зээл	Бизнес, санхүү, хуулийн орчны өөрчлөлтийг даван туулахад хүндрэл бэрхшээлтэй тулгарч буй ААН-д олгоно	150,300,720	Шаардана	3.60, 0.40	8,15
5	Компанийг дахин сэргээн өрсөлдөх чадварыг нэмэгдүүлэх зээл	Үйл ажиллагааны доголдолд орсон, хуулийн дагуу дампуурал зарлахад бэлэн, бизнесийн үйл ажиллагаа доголдсон ААН-д олгоно.	720	Шаардахгүй	5.65, 4.05, 0.40	5,7,15,20
6	Байгалийн гамшгийн улмаас үйл ажиллагаа доголдсон	Байгалийн гамшгийн улмаас бизнесийн үйл ажиллагаа доголдсон ААН-үүдэд олгоно	300-720	Шаардахгүй	3.60, 0.40	15,20

1. Зээлийг зөвхөн эрх олгосон банк эсвэл Японы санхүүжилтийн корпорациар дамжуулан олгодог.
2. Зээлийн хэмжээ, хүү, хугацааг 3 жил тутамд Японы ЖДҮ-ийн агентлагаас шинэчлэн баталдаг.
3. Зээлийн хүсэлт, сонгон шалгаруулалт, зээлийн хяналтын цахим хэлбэрээр хөтлөн явуулдаг бөгөөд, тодорхой мэдээллийг олон нийтэд нээлттэй байлгадаг байна.

Төрөл	1. Жижиг, дунд ААН		2. Бичил ААН
	Нийт хөрөнгө /сая иен/	Ажилтны тоо	Ажилтны тоо
Үйлдвэрлэл	300 <	300 <	20 <
Бөөний худалдаа	100 <	100 <	5 <
Үйлчилгээ	50 <	100 <	5 <
Жижиглэн худалдаа	50 <	50 <	5 <

Хавсралт 2. БНСУ-ын туршлага

